

The Misanthrope van Ivo van Hove.
JOAN MARCUS

Theater Nederlands toneel maakt zich breed

Hollandse herfst in New York

Nog nooit waren op New Yorkse podia zoveel stukken te zien met een Nederlandse link. Het zijn niet de minste mensen en producties die er neer zijn gestreken. De verwachtingen zijn hoog gespannen.

Floor Bremer
NEW YORK

Het is een Nederlandse herfst in de New Yorkse theaters. Toneelgezelschap Dood Paard speelt *MedEia*. Ivo van Hove, directeur van Toneelgroep Amsterdam, regisseert *The Misanthrope* van Molière en Adelheid Roosen heeft de acteurs van de door haar geschreven en geregisseerde *Gesluierde monologen* en *Is.Man* meegenomen op een kleine tour in de VS. Onopgemerkt gaat het niet voorbij, deze bescheiden Nederlandse invasie. Adelheid Roosen is door een criticus van de New York Times tot hype gebombarderd en Ivo van Hove

heeft met vier eerdere stukken die hij regisseerde duidelijk naam gemaakt. Een pagina grote advertentie met lovende onliners in de New York Times onderstreept zijn bekendheid.

‘Amerika is een land waar angst regeert. Ook de kunst polariseert.’

Dood Paard viel deze eer nog niet te beurt. Het is dan ook de eerste keer dat het gezelschap in New York neerstrijkt. ‘Ik voelde me toch een beetje een provinciaaltje die zijn ding komt doen’, zegt acteur Kuno Bakker. ‘Het is spannend en opwindend om te mogen spelen in deze stad. Het heeft iets magisch. Maar uiteindelijk kom je bij het theater aan en dan blijkt het

ook maar een zootje te zijn. Dat zet je weer met beide benen op de grond.’

Bakker merkt dat het publiek van New York hoge eisen stelt: ‘Ze zitten wat nuffig in hun stoelen. Met een air over zich dat je van goede huize moet komen om ze nog te verrassen.’ Dat is volgens Bakker gelukt. *MedEia* kreeg een goede recensie in het gratis weekblad de Village Voice en ook aan het applaus van het publiek te horen hadden ze de test doorstaan. ‘Dit smaakt naar meer’.

Ivo van Hove had tien jaar geleden ook zo’n eerste ervaring: ‘Ik voelde me net een Chinees die geen engels sprak toen ik voor het eerst tegenover de acteurs stond.’ Het liep dan ook niet meteen helemaal vlekkeloos. Mensen moesten wennen aan de avant-gardistische en experimentele aanpak van Van Hove. Een actrice die het niet aankon werd vervangen door actrice Joan Macintosh. Zij heeft

sindsdien in bijna al zijn stukken in New York gespeeld en staat nu ook weer in *The Misanthrope*. Dat ze fan is van Van Hove lijkt een understatement: ‘Hij is een genie, hij heeft een gave en zijn creativiteit valt buiten elk kader. Hij is een mijnwerker die goud opgraaft.’

Dat het goud is en geen stenenruis wat Van Hove naar boven haalt, lijkt steeds meer de consensus te worden onder critici en publiek. Nadat zijn eerste stukken uiteenlopend werden ontvangen, wordt Van Hove nu met zijn aanpak geaccepteerd: ‘Ik ben geen New Yorker, dat zal ik ook nooit worden. Maar ik voel me er wel thuis’.

Dat wordt wel duidelijk in deze voorstelling. Zijn acteurs moeten heel wat doorstaan. Ze gillen wat af, kruipen over het podium door afval en de hoofdrolspeler duwt zijn gezicht in een halve watermeloen alvorens hij zichzelf overgiet met allerhande sauzen. Het resterende uur blijft hij de in etensresten gedrenkte kleding dragen. De zaal knippert amper nog met de ogen en vat haar reac-

Gesluierende monologen. R. TERMINE

ties samen in superlatieven als ‘Amazing, incredible en never seen anything like this’.

De caravaan van Adelheid Roosen is neergestreken in St. Ann’s Warehouse in Brooklyn. Vooral het stuk *Is.Man*, een verhaal over eerwraak, heeft moeite om op gang te komen. Door technische problemen wordt de première afgelast en de volgende dag loopt hoofdrolspeler Youssef Sjoerd Idilbi kwaad weg tijdens de voorstelling als blijkt dat het geluid weer hapert. Roosen zelf neemt de rol met het script in de hand over. Geen gedroomde start voor een zaal die deels gevuld is met critici..

Adelheid Roosen is door de New York Times tot hype gebombarderd

Wat deze stukken onderscheidt van die van Ivo van Hove en Dood Paard is de meer politieke hoek waarin ze door artistiek directeur Susan Feldman van St Ann’s Warehouse worden geplaatst. Na de voorstellingen zijn er paneldiscussies en gesprekken met de zaal. ‘In deze tijden is het moeilijk de waarheid te vinden’, licht Feldman toe. ‘Amerika is een land waar angst regeert. Ook de kunst polariseert. Daarom zijn deze stukken van Adelheid belangrijk op dit moment. Ze tonen het individu tegen de wereld. Maar bovenal tonen ze compassie’.

In een stad waar sinds de aanslag van 9/11 elke moslim of persoon met een Arabisch uiterlijk onmiddellijk als eventuele terrorist wordt gezien, is het voor de acteurs ook een extra uitdaging. Nazmiye Oral, een van speelsters in de *Gesluierde Monologen*, is zich daar ook van bewust: ‘Ik ben in dit stuk niet alleen een technische actrice. Ik ben er persoonlijk bij betrokken. Het vergt meer van mij ook buiten het podium’.

De discussie rondom de stukken lijkt zich na een week van opvoeringen en gesprekken met de zaal vooral toe te spitsen op de vraag of het niet teveel stereotiepen zijn die Roosen neerzet. Het publiek ziet zielige vrouwen in een slachtofferrol en haatdragende mannen in een overheersende rol. Nazmiye Oral verdedigt zich daar tegenover de New Yorkers met hand en tand tegen. ‘Het lijkt wel of men hier achterloopt bij Nederland. Hoe gek dat ook klinkt. Hier denkt men heel erg vanuit de slachtofferrol terwijl er in Nederland een emancipatie plaats heeft gevonden die ruimte maakt voor deze persoonlijke verhalen. Het is magie en emotie. *You can’t beat that*. Hopelijk ervaart men hier ook die dingen waar ze geen woorden aan kunnen geven.’ ●